

Ірина Процик

ОБСЦЕННА ЛЕКСИКА В СОЦІОЛЕКТІ УКРАЇНСЬКИХ ФУТБОЛЬНИХ ФАНАТІВ

У статті розглянуто ненормативну лексику, що її зафіксовано в мовленні українських футбольних фанатів, а саме проаналізовано кількісно невелику групу обценних слів, які функціують у фанатському дискурсі, з'ясовано походження цих лексем, а також особливості семантики, якої вони набувають у фанатських контекстах. Зосереджено увагу на аналізі одного із текстів фанатського фольклору, що зазнав трансформації в мовленні українських футбольних ультрас після національної Революції Гідності та початку російської окупації Криму навесні 2014 року, набувши політичного звучання та ставши гаслом-інвективою, а потім поширився серед загалу українських мовців під евфемістичними назвами «Пісня про Путіна», «Народний хіт про Путіна». Запропоновано лінгвістичну та культурологічну оцінку обценної інновації із соціолекту українських футбольних ультрас, за допомогою якої українське суспільство висловлює своє ставлення до президента країни-агресора. У розвідці наведено приклад того, як текст із фольклору українських футбольних ультрас увійшов до комунікативної практики широкого загалу не лише в Україні, а й у світі, ставши інтернет-мемом – одиницею культурної інформації, та який було внесено до словникових реєстрів кількох лексикографічних видань.

Ключові слова: соціолект українських футбольних фанатів, фанатський фольклор, обценна лексика, обценізм, «Пісня про Путіна».

Обґрунтування наукової проблеми та її значення. В українському суспільстві поширений стереотип щодо ненормативності мовлення членів різних субкультур. Особливо стійко в свідомості широкого загалу мовців цей стереотип пов'язаний із соціолектом футбольних фанатів, який, на думку багатьох українців, всуціль складається з ненормативної лексики. Завданням цієї розвідки буде простежити функціонування обценного пласту ненормативної лексики в мовленні українських футбольних фанатів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасному мовознавстві останні десятиріччя посилився інтерес до розгляду мовлення як частини діяльності людини. Проте навіть попри активне зацікавлення у дослідженнях людиною-мовцем, поза увагою сучасних українських мовознавців, на думку соціолінгвістки Лесі Ставицької, перебуває «реальна мовленнєва діяльність української людини

в аспекті соціопсихологічних, прагматичних інтенцій її мовного існування в сучасному світі. ... Слід говорити також про відсутність у філологічному і загальнокультурному просторі адекватної метамовної рефлексії щодо забороненого плоду обценної, еротичної лексики» [9, с. 11–12]. У монографії «Арго, жаргон, сленг» Леся Ставицька, нарікає на «невротичні пуристичні тенденції» [9, с. 11] в українському суспільстві, які виявляються «не тільки у власне комунікативних аспектах, а й, на превеликий жаль, у сфері професійної та наївно-лінгвістичної метамовної рефлексії» [7, с. 14].

Термін «обценна лексика» (від латинського слова *obscenus* – «брудний, непристойний, брудний, противний, ганебний», що через посередництво французької мови потрапило в англійську (*obscene* – «непристойний, неподобний, брудний» [1, с. 359]), а згодом – у слов'янські мови) порівняно недавно ввійшов у метамову лінгвістичного опису. Власне непристойні, нецензурні слова та вислови, на які накладена заборона, табу, приховані в обценному пласті ненормативної лексики. Обценну лексику, попри те що вона здебільшого має прозору семантику, зазвичай ігнорують автори лінгвістичних досліджень та укладачі лексикографічних видань.

За «Малим словником термінів зі сфери соціолінгвістики і мовної прагматики» Альдони Скуджикової, до обценної лексики належать «назви частин тіла, одягу, фізіологічних процесів, назви еротичної сфери» [3, с. 142]. Наведений вище перелік обценного лексикону, який подала польська мовознавець, українські соціолінгвісти конкретизували та покласифікували обценізми в такі групи: 1) слова та вирази, пов'язані зі сексуальною діяльністю людини, статевим актом; 2) лексичні одиниці, які позначають фізіологічні функції організму (зокрема дефекаційні процеси та сечовипускання) і їх результати; 3) стилістично знижені найменування розпусної жінки.

Мета розвідки – проаналізувати обценний пласт ненормативних лексем, що його зафіксовано в мовленні українських футбольних фанатів. Сформульована мета передбачає розв'язання таких **завдань**: 1) виявити обценізми, які використовують у комунікації футбольні фанати; 2) описати етимологію цих лексем та з'ясувати, як трансформується семантика обценних лексем у контекстах, що їх вживають футбольні фанати; 3) розглянути феномен поширення інвективи українських футбольних ультрас, більш відомої серед широкого загалу мовців як «Пісня про Путіна», поза межі фанатського дискурсу та дати

лінгвістичну й культурологічну оцінку функціонування цієї обценної інновації в сучасній українській мові.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Стереотип ненормативності мовлення футбольних фанатів в українському суспільстві дуже стійкий. Його обстоює й авторитетна дослідниця соціальних діалектів Леся Ставицька: «Говорячи про соціальні прошарки лихослів'я, слід згадати й футбольних уболівальників» [9, с. 53], зазначаючи, з-поміж іншого, що «загальна атмосфера збудження довершує сублимативний процес у вербалізованій найнепрстойнішій (сексуальній) лайці з неодмінним присмаком чоловічого групового лихослів'я» [9, с. 53]. Проте спробую в цій розвідці, полемізувати з таким твердженням, проаналізувавши пласт обценної лексики, яку вдалося зафіксувати в усному мовленні українських футбольних фанатів та на сторінках фанатських інтернет-форумів.

Отож у соціолекті українських футбольних фанатів функціонує така **обценна лексика**:

гівно – лексема на позначення результату акту дефекації.

Уживається у таких фанатських висловленнях антонімічного характеру – *махач з гівном* і *махач без гівна*.

У цих висловленнях лексема *гівно* має значення «*підручні засоби, які фанати використовують під час бійок – ножі, кастети, палиці, каміння, пляшки, бейсбольні бити, арматура, молотки тощо*». Відомо, що «способом протистояння в одвічних міжклубних конфліктах є бійки між футбольними фанатами – *махачі*, які можуть бути двох видів: 1) без застосування будь-яких засобів під час бійки – *махач на чистих руках, махач без аргументів* або *махач без гівна*, та 2) із використанням у бійці підручних засобів (ножів, кастетів, ключів, палиць, каміння, пляшок, арматури тощо) – *махач з гівном, махач на аргументах*. В історії українського футбольного фанатизму відомі найжорстокіші бої українських фанатів із московськими суперниками, насамперед бійки ультрас київського «Динамо» з візаві із московського «Спартака», проте зафіксовано й кілька жорстких сутичок між фанатами вітчизняних клубів, зокрема, бійки угруповань хуліганс «Динамо» (Київ) і «Чорноморця» (Одеса)» [4, с. 237–238].

Обценізм *гівно* вживається вже одній парі антонімічних словосполучень із соціолекту українських футбольних фанатів – *атака на сектор* (як правило, *гостьовий*) *з гівном* і *атака на сектор без гівна*.

Обсценна лексема *гівно* в цих висловленнях має семантику «*підручні засоби, які можна використати для того, щоб кидати ними у фанатів-супротивників, котрі перебувають у секторі для гостей*». Такими засобами, відповідно, найчастіше є дрібні предмети, які фанати можуть безперешкодно пронести зі собою на стадіон (переважно в кишенях одягу): монети, ключі, запальнички, невеличкі камінці, корки від пляшок, смажене насіння, горішки тощо. Хоч інколи для таких атак використовують і більші предмети, наприклад, мобільні телефони, у форс-мажорних ситуаціях – пластикові стільці, видерті в секторі. Навіть попри те що гостьові сектори завжди оточені щільним кордоном стюардів чи поліції, *атаки з гівном* є непоодинокими (наприклад, під час матчів українських команд із візаві з Туреччини).

З-поміж інших обсценізмів лексема *гівно* є доволі частотною в комунікації футбольних фанатів. Леся Ставицька наголошує, що це обсценне слово «особливо поширене у Shit-культурах, де концепція «випорожнення», «заднє місце» домінують (напр., німецька, чеська, українська)» [10, с. 127].

Коли простежити лексикографічну фіксацію обсценних слів, то варто констатувати, що лише деякі українські словники мають у своєму реєстрі обсценізми, зокрема, Словник Грінченка подає таке тлумачення цієї лексеми: «*гівно* – каль, пометь, говно. *Не займати гівна, і вонять не буде*. Номис» [6, т. 1, с. 284], а Етимологічний словник української мови в 7-ми тт. пропонує таку довідку про походження цього слова: «Від праслов. *govьno*, яке має індоєвропейські корені; розглядається як пов'язане чергуванням голосних з русько-церковнослов'янським *огавити* «псувати, обтяжувати, завдавати неприємности», словен. *ogaven* «мерзенний, мерзотний». Пор.: рос., болг. – *говно*, біл. *гаўно*, пол. – *gówno*, чеськ., словацьк. – *hovno*, нлуж. – *gowno*, влуж. – *howno*, серб. – *говно*» [2, т. 1, с. 512].

Найвичерпніше всі значення обсценізма *гівно* зафіксовано у словнику Лесі Ставицької «Українська мова без табу», де в словниковій статті до цього реєстрового слова подано чотири його значення, у кожному з яких виокремлено ще від двох до чотирьох конкретизованих тлумачень [10, с. 127–134]. Якщо проаналізувати весь семантичний спектр лексеми *гівно* в цій словниковій статті, то до контекстів із мовлення футбольних фанатів найвідповіднішим є четверте зі запропонованих значень та третє з конкретизованих його тлумачень (підкреслення моє – І. П.): «4. Ніщо: *На касеті – пусто, а з гонорару*

гівно! (Ю. Андрухович, Дванадцять обручів); 4.1 Нічого: *Гімно хлопцям не зигарок, коли не знає, котра година* – кепкування з неписьменного чоловіка, який не може визначити, котра година; 4.2 Брак або відсутність розумових здібностей у людини: *В голові не мозок, а куряче гівно (курячі гівна)* – хто-небудь недотепний, нерозумний; 4.3 Що-небудь дрібне, нецінне: *Куна гівна* – дуже велика кількість того, що нікому не потрібне і не становить жодного інтересу; 4.4 Те, що зовсім непридатне для будь-якого перетворення, на що не може бути спрямована інструментальна діяльність людини: *Як із гівна юшка* – зовсім не добрий» [10, с. 131–132].

У висловленні з інтерв'ю фаната-супортера (уболівальника, який керує діями фанатів у секторі, дає їм команди про початок співу, скандувань тощо): «*Але нічого, все приходить з досвідом, та й враховуючи, що шиза й так гівно була, то особливо не переймався з цього приводу*» [12], аналізований обценізм вжито в значенні (підкреслення моє – І. П.): «2. презирл. Що-небудь погане, нікудишне, огидне. 2.1 Поганий за якістю (про матеріал, харчові продукти, напої, одяг та ін.) *Я був в Ленінграді. Я пив там вино – Вино в Ленінграді – Це справжнє гівно!* (Ю. Позаяк, Шедеври)» [10, с. 129], тобто вболівання було поганим, незлагодженим, не на рівні. Отже, у фанатському соціолекті лексема *гівно* функціонує у двох із чотирьох значень, зафіксованих у Словнику нецензурної лексики та її відповідників Лесі Ставицької.

У вербальній комунікації українські футбольні фанати використовують дві універсальні вигадані власні назви на позначення будь-яких невідомих їм, неідентифікованих, зазвичай провінційних, населених пунктів, через які уболівальники проїжджають, мандруючи на виїзні матчі своїх улюблених команд. Це містифіковані узагальнені назви міст чи сіл – *Мухосранськ* та *Пердяївка*, для номінування яких використано обценні лексеми *срати* і *пердіти*. *Срати* – слово на позначення фізіологічного акту дефекації. *Пердіти* – лексема на позначення фізіологічного акту випускання газів.

Номінація топоніма *Мухосранськ* виникла за званою в українській ономастиці моделлю творення топонімічних назв (аналогічно до *Бердянськ*, *Луганськ*, *Слов'янськ*) шляхом основоскладання, ускладненого суфіксацією, від лексем *срати*, *сраний* і *муха*; має таку семантику: «невідомий широкому загалові населений пункт, чимала за кількістю мешканців агломерація, здебільшого місто чи містечко, нічим не особливе, де хіба-що срають мухи».

Словник української мови в 11 тт. та Великий тлумачний словник сучасної української мови лексем **срати**, **сраний**, від яких утворено згаданий вище топонім-оказіоналізм, у реєстрі не мають. У Словнику Бориса Грінченка подано значення лексеми **срати** – «испражняться, срать» [6, т. 4, с. 193]. Етимологічний словник української мови у 7-ми тт. тлумачить походження цього слова так: «Від праслов. *sъrati*; очевидно, споріднене з латиськ. *sārni* (мн.) «покидьки, бруд», перськ. *sargīn* «гній, кал», діндевр. *śárdhatě* «випускати газу». Пор.: рос. *срать*, біл. *сраць*, пол. *srać*, чеськ. *sráti*, словацьк. *srať*, болг. *сера*» [2, 5, с. 386–387]. За словником Лесі Ставицької «Українська мова без табу» лексема має три значення: «1. Вивільняти кишечник; випорожнюватися (про людей і тварин): *Й кружлятиме нас до нестями Вогненна танцю благодать, Аж поки знов (даруйте, дами!) Добродій не захоче срать* (Ю. Позаяк, Шедеври); 2. Дуже боятися: *У ріжок срати* – боятися; 3. Зневажати кого-, що-небудь, з презирством ставитися до когось, чогось: *Да я срав на тебе, на твого брата і на твою прокуратуру!* (А. Дністровий, Пацики)» [10, с. 356–358]. Саме в прямому значенні вжито обценізм **срати** для творення okazіонального оніма **Мухосранськ**, зафіксованого у фанатському лексиконі.

Обценна номінація **Пердяївка** у фанатському вокабулярі має таку семантику: «вигадана узагальнена власна назва будь-якого малого населеного пункту». Цей універсальний містифікований онім у соціолекті футбольних фанатів створено на зразок однієї з найпродуктивніших словотвірних моделей, за якою в українській мові утворено чимало ойконімів, здебільшого власних назв малих населених пунктів – сіл, селищ (ідентично до *Андріївка*, *Врадіївка*, *Гамаліївка*, *Лапаївка*) [5, с. 124]. Онім **Пердяївка** (зредукований варіант – **Пердь**) утворено від твірної основи обценного слова **пердіти**. Номінація **Пердь** має й інше значення, це – зредукована форма образливої перекрученої власної назви футбольного клубу «Дніпро» із Дніпропетровська, який фанати команд-суперниць називають «Пердо» із Пердовська (відповідно – дніпряни – пердяни). Тлумачні словники української мови ХХ – поч. ХХІ ст., за винятком Словника Бориса Грінченка, слів **пердіти** та **пердь** не фіксують; Грінченків словник подає обидві словникові статті зі згаданими вище номінаціями: «**пердіти** – испускати вїттри» [6, т. 3, с. 108] і «**пердь** – испусканіє вїтровь» [6, т. 3, с. 108]. За Етимологічним словником української мови у 7-ми тт.: «**пердіти (перд)** – «випускання шлункового газу»; рос. *пердеть*, білор. *пярдзець*,

пол. *pierdzić*, чеськ. *prděti*, словацк. *prdiť*, влуж. *pjerdźeć*, нлуж. *pjeržeć*, полаб. *pardě*, болг. *пърдя*, м. *прди*, схрв. *прѡјети*, словен. *prděti* – споріднене з лит. *Pérsti* «пердіти», лтс. *pirst*, дінд. *párdatė* (3 ос. одн.), гр. *πέρδοματ* (1 ос. одн.), дангл. *feortan*, двн. *ferzan*, зводиться до іє. *perd* – «голосно випускати гази» [2, т. 4, с. 338]. Леся Ставицька у словнику «Українська мова без табу» зафіксувала такі значення обценної лексеми **пердіти**: «1. Голосно випускати гази з кишечника: *Рахував і плакав, пердів беззахисно* (Леся Подерв'янський, Король Лір); 2. презирл. Говорити яку-небудь дурницю, щось недоречно: *Срав, пердів і ще хотів* (примовка), вульг.-просторозм. – про балакуна, базіку, який викликає презирство» [10, с. 274–275] (підкреслення моє – І. П.). Обценізм, що його вжито як твірну основу для фанатської okazіональної номінації **Пердяївка**, використано в прямому значенні.

Окрему групу обценної лексики в соціолекті футбольних фанатів становлять **лексеми, які вербалізують образу**. На думку Лесі Ставицької, «головне завдання образи – знизити соціальний статус опонента і таким чином ствердити свою перевагу» [9, с. 24]. Під час футбольних матчів із фанатських трибун нерідко чуто образи на адресу команд-супротивниць, їхніх фанатів, суддів, футбольних функціонерів тощо. Ось кілька таких прикладів:

нідарас – слово на позначення нетрадиційної сексуальної орієнтації людини. У сучасних фанатських скандуваннях, адресованих футбольним суддям, на зміну застарілому образливому вигукові «*Суддю на мило!*» чи давньому галицькому вигукові «*Суддя – кальош!*», з'явилася кричалка «*Суддя – нідарас!*» з обценним словом у складі. Це висловлення функціонує щоправда поряд із синонімічними: «*Суддя – редиска!*», «*Суддя – Валера!*» (де лексеми *редиска* та *Валера* є евфемізмами номінації **нідарас**) та «*Суддя – три, два, раз!*», що є коректною спробою заступити обценну лексему подібним за звучанням поєднанням ланцюжка слів.

Футбольні фанати Центральної та Західної України були у свій час також авторами скандування «*Спасибо жителям Донбасса за президента **нідараса***» (про Януковича) та натхненно виконували його за кожної слушної нагоди.

За Вікісловником слово «**нідарас**» – розмовне, лайливе, походить від терміна «педераст» – гомосексуаліст [11]. Вважається, що в такому вигляді ця лексема поширилася в мові під впливом кримінального аргю, адже багато кримінальних злочинців в колишній радянській ім-

перії були малограмотними і не могли вимовити та запам'ятати чужомовну лексему «передарст», тому перекурили її на «підарас» чи «підерас».

Етимологічний словник української мови в 7-ми тт. з'ясовує семантику та походження лексеми *педераст*: «той, хто займається мужолозством», жаргонізм – підарас або підерас. Через західноєвропейські мови запозичено з грецької – «любитель хлопчиків». Утворено зі слів «хлопчик» і «палко закоханий, шанувальник, прихильник» [2, т. 4, с. 327]. За Коротким словником жаргонної лексики Лесі Ставицької: *підарас* – мол.; зневажл. Те саме, що *підер* 2. *Моя б воля — я побудував би яку-небудь ідеальну Китайську народну республіку, так щоб Китай, але без підараса Мао <…>* (С. Жадан, Біг Мак). *Підер, підар* – 1. жрм, зневажл. Гомосексуаліст: <…> *Але ти дав мені того підара перечитати. – Лорда Уайльда?* (Р. Кухарук, Любити хлопчика). 2. мол., жрм; зневажл., лайл. Нікчемна людина, дії і вчинки якої викликають роздратування, обурення: – Не, – знову засміявся наркоман. – Ти не казьол. Ти підер, поняв? Я тебе знаю, ти з восьмого училища. Підер! (Ю. Андрухович, Рекреації)» [8, с. 205–206]. У пізнішому за часом виходу словнику Лесі Ставицької «Українська мова без табу» зафіксовано ще два значення цієї лексеми: «*підарас* – вульг.-просторозмовне. 1. Гомосексуаліст; 2. презирл. Нікчемна людина: У порівнянні з смертю кожен з нас Всього лиш мелкій і трусливий підарас (Лесь Подерв'янський, Блеск і ніщета підарасів); 3. презирл., лайл. Негідник, мерзотник: [Сінеглазка (ікаючи):] Вже всю штукатурку оббив, підарас <…> (Лесь Подерв'янський, Место зустрічі изменить ніззя); 4. жарг. (мол.), вульг. Кросівки Adidas» [10, с. 291]. Саме семантичний нюанс, що вказує на людську негідність, нікчемність (підкреслення моє – І. П.), спонукав фанатів використати цей обценізм для називання суддів-негідників, дії яких суттєво впливають на результати футбольних матчів.

Ще однією лексемою з фанатського соціолекту, яка впродовж останніх двох років з'являлася на вустах навіть найінтелігентніших українців, є обценізм *ху@ло* (слово утворене від обценної лексеми *ху@*, що є назвою соціально табуйованої частини тіла, із додаванням суфікса -л-, який має семантику зняття дії, а також надає лексемам відтінку згрубілості (подібно як в інших лексемах, утворених за знаною в українській мові словотвірною моделлю: *брехло, мурло, трепло, триндло, хамло*)). Вікісловник подає таке значення слова

ху@ло – «1. дурна, плюгава, неприємна людина; 2. чоловічий статевий орган великого розміру» [11].

Лексему вжито в загальновідомому тепер в українському суспільстві хіті «*Путін – ху@ло! Ла-ла-ла-ла-ла-ла-ла-ла*», який у березні 2014 (одразу після анексії Криму) вперше заспівали фанати харківського «Металіста», а вслід за ними почали виконувати фанати інших українських клубів і широкий загал українського соціуму (найбільшу радість громадськості викликав тодішній міністр закордонних справ України Андрій Дешиця, який 14 червня 2016 року наспівав цю фразу з фанатського репертуару перед телевізійними камерами).

Первісний варіант цього хіта раніше звучав у фанатському виконанні як кричалка «*Суркіс – ху@ло!*» і був популярним до 2010 року (доки відомий спортивний функціонер Григорій Суркіс очолював Федерацію футболу України, рішення якої нерідко були тенденційними, за що, власне, Суркіс і став адресатом такого лихослів'я). Загалом, Григорій Суркіс запам'ятався українським футбольним уболівальникам кількома гучними корупційними скандалами, пов'язаними то з підкупом суддів у міжнародних матчах (відома справа із шубами, які вручили як подарунок суддівському корпусу за сприяння в отриманні позитивного для київського «Динамо» результату в одному з матчів Ліги чемпіонів; звідтоді Суркіс отримав прізвисько *Шубкіс* (цікавий приклад контамінаційного словотвору)), то з продажем матчів внутрішнього чемпіонату або невиконанням трансферних зобов'язань стосовно футболістів. Проте з 2010 р., коли завдяки активній діяльності Суркіса в Європейській футбольній асоціації (УЄФА) Україна здобула право на проведення Чемпіонату Європи 2012, частотність вигукувань «*Суркіс – ху@ло!*» на українських стадіонах суттєво зменшилась. Однак справа не в тому, що футбольні фанати перестали це вигукувати, а в тім, що вболівальницький загал перестав цей вигук підтримувати. Адже багатьом українцям ідея проведення в Україні Євро-2012 дуже імпонувала. Натомість футбольні фанати, які завжди категорично висловлюються проти комерціалізації футболу, були й проти проведення європейського чемпіонату в Україні. Це відображено в соціолекті фанатів, де лексеми Євро та УЄФА доповнено двома початковими звуками, що походять від номінації обценної лексеми на позначення соціально табуованої частини тіла – назви чоловічого статевого органа, пеніса – *ху@: ХУЄВРО, ХУЄФА*.

«Як стверджує Максим («Ковбой»), лідер угруповання харківських футбольних фанів «FreeLandUltras», текст пісні – це ремейк старої приспівки вболівальників «Металіста» про экс-президента ФФУ Григорія Суркіса: «Це стара кричалка харківського «Металіста» часів ворожнечі Суркіса з Ярославським (президента ФК «Динамо» з экс-власником «Металіста»). Тільки замість Путіна там був Суркіс. Ярославський його недолюблював. Заміна ворога у зв'язку з ситуацією сталася нескладним чином. Тому нинішня приспівка стала набагато популярнішою, ніж стара» [13].

Лексему *ху@ло* не фіксує жоден із цитованих вище українських словників, тому подальшу інформацію почерпнуто з інтернет-ресурсів, зокрема Вікіпедії:

«*Путін – ху@ло!*» – спочатку приспівка футбольних уболівальників, яка стала відомою внаслідок російської інтервенції в Україну 2014 року, а пізніше – народна пісня («Пісня про Путіна») та інтернет-мем (*мем* (з англ. *meme* – одиниця культурної інформації, у культурології – одиниця інформації, яка міститься у свідомості, внутрішня репрезентація знання)), що набув популярності серед противників політики В. Путіна як в Україні, так і за її межами. «Всенародний культурний мем» отримав величезний резонанс в міжнародній пресі, його стали широко використовувати не тільки вітчизняні, а й численні закордонні виконавці, особливо в акціях протесту. «Пісня про Путіна» згодом поширилась у всіх сферах людського життя: у політиці, в релігії, спорті, інформаційній сфері, медіа та народній творчості. Серед філологів мем розглядається як сленговий неологізм й обценізм в українській мові, який має походження з російського мату [13].

Уперше приспівку документально зафіксовано в Харкові 30 березня 2014 року, коли її виконали на спільному марші фани харківського «Металіста» і донецького «Шахтаря»: 6 квітня під час матчу «Металіста» проти «Шахтаря» на «Олімпійському» фанати повторили хіт «*Путін – ху@ло!*». Згодом пісеньку швидко підхопили вболівальники інших футбольних клубів, зокрема виконували її під час матчів Чемпіонату України з футболу 2013 – 2014рр. фанати київського «Динамо», чернігівської «Десни», львівських «Карпат», полтавської «Ворскли» та інших клубів. Приспівка стала популярною на відбіркових матчах до Чемпіонату Європи з футболу 2016 року, Ліги чемпіонів УЄФА та Ліги Європи УЄФА. 6 листопада 2014 р. пісню

підхопили також уболівальники литовського баскетбольного клубу «Жальгіріс».

Серед інших цікавих фактів, які наведено у словниковій статті «*Путін – ху@ло!*» із Вікіпедії, варто зацитувати такі: «16 червня бельгійське видання EurActiv у своїй статті дало точне англomовне визначення слову *ху@ло* – «*diskhead*» стосовно В. Путіна. 3 липня 2014 року українські астрономи неофіційно назвали зірку КІС 9696936 «*Putin – Huilo!*» за грошову пожертву одеських активістів. 4 липня українська стаття була визнана «найпопулярнішою в українській Вікіпедії». Згідно з відомостями веб-сайту Wikipedia Trends (Wikitrends) в 2014 році стаття «*Путін – ху@ло!*» зайняла сьоме місце в українській Вікіпедії за кількістю переглядів 346 464 000. 11 вересня співзасновник Вікіпедії Джиммі Вейлз на питання про мем і його висвітлення у Вікіпедії відповів: «Це не завдання Вікіпедії давати визначення Путіну – *ху@ло* він чи ні. Але якщо це знаменитий вислів, що гуляє в інтернеті, використовується на плакатах, тоді це частина певного культурного обігу, і ми повинні пояснити, звідки взялася ця фраза і хто її популяризував». У травні 2014 цей вираз увійшов до Urban Dictionary (відомого онлайн-словника англomовного сленгу) як синонім В. Путін із визначенням: «Людина, якій не можна довіряти, яка вщерть заповнена брехнею і знає про це, але поводить ся так, неначе вірить у свої слова. Також синонім для «В. Путін»». Encyclopedia Britannica ввела нове слово *khuido*, додавши приклад «*Putin – khuido!*» [13].

Для лінгвістів, без сумніву, переконливим є факт включення обценізму *ху@ло* та висловлення «*Путін – ху@ло!*» до реєстру лексикографічних видань. Для культурологів вагомим є трансформація цього висловлення у всенародний культурний мем – одиницю культурної інформації. Ось як прокоментував «сакральне» значення фанатської пісні український журналіст Отар Довженко: «Ми дивилися на російського президента як на злого генія, надприродну деструктивну істоту, здатну підкорити Україну своєю гігантською силою волі. А потім прийшли футбольні фанати, отак от просто взяли і десакралізували імператора зла. Тепер *Путін ху@ло*, ну, і все». Журналіст Юрій Космина так описав стрімке поширення мема: «Звучання хору харківських фанатів невпинно наростало... Вихлюпнувшись через Ютуб за межі фанатського середовища, мем швидко охопив увесь офлайн України й переможно закрокував світом» [13]. Пропагандист-

ський характер цього відомого висловлення підкреслює відомий український письменник Юрій Андрухович, який в інтерв'ю для «Радіо Свобода» (16.05.2015) сказав: «В усьому світі співають відому *пісеньку про Путіна*. Це дуже серйозна поразка Росії в пропагандистській війні».

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, як показав аналіз фактичного матеріалу, у лексиконі українських футбольних фанатів обсценна лексика є доволі обмеженою, зафіксовано кілька нецензурних лексем у корпусі фанатських текстів, вживання яких мають безпосередній стосунок до сфери соціальної активності футбольних фанів. Функціонують синоніми-евфемізми до обсценних слів із фанатського мовлення (але це вже тема подальших студій соціолекту українських футбольних фанатів). Цікавим є приклад поширення висловлення із фанатського соціолекту серед широкого загалу суспільства, й не тільки українського. Знана «Пісня про Путіна» вийшла поза межі фанатської спільноти, ставши інтернет-мемом та засобом пропагандистської війни українців проти російської агресії.

Література

1. Балла М. І. Новий англо-український словник / М. І. Балла. – К. : Чумацький Шлях, 2004. – 668 с.
2. Етимологічний словник української мови: У 7 т. / Редкол.: О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін. – К. : Наукова думка. – Т. 1–6. – 1982–2012.
3. Mały słownik terminów z zakresu socjolingwistyki i pragmatyki językowej / Aldona Skudrzykowa. – Warszawa : Spółka Wydawniczo-Księgarska, 2000. – 170 s.
4. Процик І. «Ми не вороги – ми українці». Українські футбольні ультрас під час Революції гідності / Ірина Процик // Типологія та функції мовних одиниць : наук. журн. / [редкол. : Н. М. Костусяк (гол. ред.) та ін.]. – Луцьк : Східноєвропейський національний університет ім. Лесі Українки, 2014. – № 2. – С. 234 – 248.
5. Процик І. Мовна економія в соціолекті українських футбольних фанатів / Ірина Процик // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур : Пам'яті академіка Леоніда Булаховського : [зб. наук. праць]. – Вип. 28. – К. : Освіта України, 2015. – С. 119–129.
6. Словарь української мови / Упоряд. з додатком власного матеріалу Борис Грінченко: В IV тт. – К. : Наукова думка. – Т. I–IV. – 1996–1997.
7. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг / Леся Ставицька. – К. : Критика, 2005. – 464 с.
8. Ставицька Л. Короткий словник жаргонної лексики української мови / Леся Ставицька. – К. : Критика, 2003. – 336 с.

9. Ставицька Л. Обсценний та еротичний простір української мови / Леся Ставицька // Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників. – К. : Критика, 2008. – С. 11–70.
10. Ставицька Л. Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників / Леся Ставицька. – К. : Критика, 2008. – 456 с.
11. Вікісловник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wiktionary.org/wiki> [12.03.2015].
12. Інтерв'ю зі супортерами [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.ultras.com.ua> [21.09.2014].
13. Путін – ху@ло! [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://uk.wikipedia.org/wiki/> [25.04.2015].

References

1. Balla M. I. Novyi anhlo-ukrainskyi slovnyk / M. I. Balla. – К. : Chumatskyi Shliakh, 2004. – 668 s.
2. Etymolohichniy slovnyk ukrainskoi movy: U 7 t. / Redkol.: O. S. Melnychuk (holov. red.) ta in. – К. : Naukova dumka. – Т. 1–6. – 1982–2012.
3. Mały słownik terminów z zakresu socjolingwistyki i pragmatyki językowej / Aldona Skudrzykowa. –Warszawa : Spółka Wydawniczo-Księgarska, 2000. – 170 s.
4. Protsyk I. «My ne vorohy – my ukraintsi». Ukrainski futbolni ultras pid chas Revoliutsii hidnosti / Iryna Protsyk // Typolohiia ta funktsii movnykh odynyts : nauk. zhurn. / [redkol. : N. M. Kostusiak (hol. red.) ta in.]. – Lutsk : Skhidnoievropeiskyi natsionalnyi universytet im. Lesi Ukrainky, 2014. – № 2. – S. 234 – 248.
5. Protsyk I. Movna ekonomiiia v sotsiolekti ukrainskykh futbolnykh fanativ / Iryna Protsyk // Komparatyvni doslidzhennia slovianskykh mov i literatur : Pamiati akademika Leonida Bulakhovskoho : [zb. nauk. prats]. – Vyp. 28. – К. : Osvita Ukrainy, 2015. – S. 119–129.
6. Slovar ukrainskoi movy / Uporiad. z dodatkom vlasnoho materialu Borys Hrinchenko: V IV tt. – К. : Naukova dumka. – Т. I–IV. – 1996–1997.
7. Stavytska L. Argo, zhargon, sleng / Lesia Stavytska. – К. : Krytyka, 2005. – 464 s.
8. Stavytska L. Korotkyi slovnyk zharhonnoi leksykyukrainskoi movy / Lesia Stavytska. – К. : Krytyka, 2003. – 336 s.
9. Stavytska L. Obsstennyi ta erotychnyi prostir ukrainskoi movy / Lesia Stavytska // Ukrainska mova bez tabu. Slovnyk netsenzurnoi leksyky ta yii vidpovidnykiv. – К. : Krytyka, 2008. – S. 11–70.
10. Stavytska L. Ukrainska mova bez tabu. Slovnyk netsenzurnoi leksyky ta yii vidpovidnykiv / Lesia Stavytska. – К. : Krytyka, 2008. – 456 s.
11. Wikislovnyk [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://uk.wiktionary.org/wiki> [12.03.2015].
12. Interviu zi suporteramy [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://www.ultras.com.ua> [21.09.2014].
13. Putin – khuilo! [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <https://uk.wikipedia.org/wiki/> [25.04.2015].

Ирина Процик. Обценная лексика в социолекте украинских футбольных фанатов. В статье рассмотрена ненормативная лексика, зафиксированная в речи украинских футбольных фанатов, а именно проанализирована количественно небольшая группа обценных слов, функционирующих в фанатском дискурсе, выяснено происхождение этих лексем, а также особенности семантики, которую они приобретают в фанатских контекстах. Внимание сосредоточено на анализе одного из текстов фанатского фольклора, трансформированного в речи украинских футбольных ультрас после национальной Революции достоинства и начала российской оккупации Крыма весной 2014 года, который получил политическое звучание и стал лозунгом-инвективой, а затем распространился среди широких масс украинцев под эвфемистическими названиями «Песня о Путине», «Народный хит о Путине». Предложена лингвистическая и культурологическая оценка обценной инновации из социолекта украинских футбольных ультрас, с помощью которой украинское общество выражает свое отношение к президенту страны-агрессора. В статье приведен пример того, как текст из фольклора украинских футбольных ультрас вошел в коммуникативную практику широкой общественности не только в Украине, но и в мире, став интернет-мемом – единицей культурной информации, и включен в словарные реестры нескольких лексикографических изданий.

Ключевые слова: социолект украинских футбольных фанатов, фанатский фольклор, обценная лексика, обценности, «Песня о Путине».

Iryna Protsyk. Obscene vocabulary in the social dialect of Ukrainian football fans. In this article obscene words, which were recorded in the speech of Ukrainian football fans, have been examined. To be exact, a rather small group of obscene words, which function in fans' discourse, have been analyzed. The origin of these lexemes has been found out, and also peculiarities of the semantics which are available in fans' contexts have been considered. A great attention was paid to the analysis of one of the texts of fans' folklore which has undergone some transformation in the speech of Ukrainian football ultras after the National Revolution of Dignity and at the beginning of Russian occupation in Crimea in spring 2014. This folklore has acquired a political meaning and has become a catchword-invective, it later spread on among a lot of Ukrainian speakers under euphemistic names «The song about Putin», «People's hit about Putin». Linguistic and cultural assessment of obscene innovation in social dialect of Ukrainian football ultras has been offered. It has been explained that with the help of such obscene innovations Ukrainian society expresses its attitude towards the president of the aggressive country. In this survey there is an example of the fact how a text from the folklore of Ukrainian football ultras entered communicative practice of a great variety of people not only in Ukraine, but also all over the world, becoming an international meme or, in other words, a unit of cultural information and entered the lexical register of several lexico-graphical editions.

Key words: social dialect of Ukrainian football fans, fans' folklore, obscene vocabulary, obscenity, «The song about Putin».